

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ
В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

УПРАВЛІННЯ ФІТОСАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ

вул. Чернівецька, 24, м. Тернопіль, 46006, тел./факс (0352) 52-18-14
E-mail: fitobezpeka@dpss-te.gov.ua

01.05.2023 №129

На № _____ від _____

*Департамент агропромислового
розвитку Тернопільської обласної
державної адміністрації*

**Прогноз фітосанітарного стану
основних с/г рослин у
господарствах Тернопільської
області в травні 2023 року**

Цьогорічний квітень на території Тернопільської області відзначився прохолодною та дощовою погодою.

Місячна температура повітря виявилася в середньому на 0,5-1,5°C нижче кліматичної норми і становила 7,7-,8,2°C. Найтеплішими були дні 24-25 та 30 квітня, в денні години повітря прогрівалося до плюс 18-21°C.

Заморозки в повітрі інтенсивністю 0-4° спостерігалися впродовж 3-4 ночей.

Поверхня ґрунту та повітря на висоті 2 см над поверхнею ґрунту протягом 5-7 ночей охолоджувалися до 1-5°C нижче нуля. Температура ґрунту на глибині 10 см в середньому становила 7-12°C тепла, що відповідає середнім багаторічним значенням квітня.

У квітні випала надмірна кількість опадів. Їх сума по області склала 1,5-2 місячні норми – 66-93 мм (177-227% норми).

Впродовж декади ріст та розвиток усіх сільськогосподарських культур відбувався в задовільних умовах. Заморозки на поверхні ґрунту на висоті 2 см над поверхнею ґрунту інтенсивністю 0-5°C відмічалися в останні дні декади. Після проходження атмосферного фронту зайшов арктичний холод в результаті чого температурні показники знизились, в нічні години спостерігались заморозки. Пошкоджень сільськогосподарських культур на посівах області зафіксовано не було.

Завдяки помірному температурному режиму та великій кількості опадів по всій території області волого забезпечення посівів озимих та засіяних ранніх ярових культур як в орному, так і метровому шарах зберігалось оптимальним за рахунок слабкої витрати вологи.

За агрометеорологічними розрахунками, враховуючи фактичні та очікувані погодні умови, масове колосіння пшениці на більшості площ настане 26-28 травня, що в межах середніх багаторічних строків.

Фітосанітарна ситуація в агроценозах впродовж травня, визначатиметься головним чином комплексом агрокліматичних умов, природних і господарських факторів.

БАГАТОЇДНІ ШКІДНИКИ

На території Тернопільської області триватиме літ **лучного метелика** I покоління. За наявності частих опадів, теплого повітря вдень +22...+25°C, теплих ночей і наявності достатньої кормової бази під час льоту та відкладання яєць можливе формування осередків підвищеної чисельності гусениць I покоління на посівах **просапних культур, багаторічних трав**.

Стебловий (кукурудзяний) метелик. Наприкінці травня очікується літ стеблового (кукурудзяного) метелика. За умов теплого, вологого літа можливі осередки з підвищеною чисельністю стеблового метелика. У травні при температурі понад 15-16°C гусениці фітофага заляльковуватимуться, можливий ранній початок льоту метеликів шкідника. За умов помірно теплого з високою вологістю повітря в період відкладання яєць і відродження гусениць, стебловий метелик становитиме суттєву небезпеку для посівів **кукурудзи**, які межуватимуть з неорними та забур'яненними полями минулорічних посівів.

На всіх площах посіву с/г культур рослини, особливо на сходах ярих, пошкоджуватимуть ґрунтові шкідники, **дротяники, личинки хрущів, личинки хлібних жуків**. Дротяники та несправжні дротяники, хрущі, при чисельності 0,4-0,8 екз/кв.м., на полях **просапних культур**, становитимуть суттєву загрозу сходам **цукрових буряків, соняшнику, кукурудзи, овочевих** та ін.

В першій декаді травня за умов теплої помірно вологої погоди розпочнеться літ та шкідливість імаго **травневих хрущів**.

Ефективно регулює чисельність ґрунтових шкідників у просапних культурах міжрядний обробіток ґрунту, якщо він співпадає з найвразливішими стадіями розвитку шкідників (яйця, личинки). Захист сходів просапних культур від ґрунтових шкідників уможливорюється заводською токсикацією насіння культур.

Підгризаючі совки. Гусениці старших віків **озимої та окличної совки** заляльковуватимуться, в травні очікується літ метеликів. Після додаткового живлення нектаром квіток, самки відкладатимуть яйця на сухі рештки рослин, коріння бур'янів і культурних рослин. В залежності від погодних умов, через 6-12 днів розпочнеться відродження гусениць, які в I-II-му віках утримаються на рослинах, а починаючи з III віку, переміщуватимуться в верхній шар ґрунту і приховано живитимуться.

В умовах вегетаційного періоду поточного року передбачається розтягнутий літ метеликів підгризаючих совок, відкладання ними яєць та відродження гусениць, особливо необхідно врахувати даний фактор в разі випуску трихограми.

При температурі повітря 18-20°C, в середині травня очікується літ метеликів I покоління **листогризучих совок – капустиної, С-чорне, бавовникової, совки-гамми**, а осередково - **городньої, люцернової** та інших видів, а також відкладання яєць.

За утворення осередків надпорогової чисельності гусениць (ЕПШ у посівах буряків 1-2, кукурудзи, соняшнику, картоплі, інших просапних культур, 3-8, озимої пшениці 2-3 екз. на кв.м) застосовують дозволені інсектициди, які доцільніше застосовувати в період виплодження гусениць та появи другого віку їх, коли вони живляться відкрито і є найбільш уразливими.

На початку та під час масового відкладання яєць метеликами совок доцільним буде випуск трихограми совочної форми.

В посівах *цукрових буряків, соняшнику та кукурудзи*, можливе незначне пошкодження рослин жуками **підлогового мідляка**.

ЗЕРНОВІ КОЛОСОВІ КУЛЬТУРИ

Хлібні клопи (*елія гостроголова, клоп-черепашка та ін.*) масово перелітатимуть з місць зимівлі в посіви *озимої пшениці*, а пізніше заселятимуть і *яру пшеницю та ячмінь*. Спочатку дорослі клопи зосереджуватимуться на зріджених посівах, полях, які добре прогріті і живитимуться клітинним соком. Пошкодження фітофагами стебел пшениці перед виколошуванням, призведе до **білоколосості** й зменшення маси зерна.

У посівах за прохолодної погоди клопи перебуватимуть у нижніх ярусах травостою, у вузлах кущення рослин, щілинах під грудочками ґрунту. Після інтенсивного харчування клітинним соком клопи відкладатимуть яйця на стебла, листя культури та на злакових бур'янах.

За відсутності дощів у травні шкідливість клопів посилюватиметься, передусім на ярих колосових культурах, а за своєчасного випадання дощів і високій агротехніці, шкода від клопів може бути в значній мірі ослаблена.

При проведенні фітосанітарного моніторингу на заселення клопами посівів зернових колосових культур слід враховувати, що за прохолодної погоди вони перебувають у нижніх ярусах травостою, у вузлах кущення рослини, щілинах під грудочками ґрунту.

Після повного переселення перезимувалих клопів у посіви (ЕПШ 2-4 і більше клопів на кв.м) озимих зернових культурах під час виходу у трубку проводять обприскування дозволеними до «Переліку ...» інсектицидами.

Личинки хлібного туруна (жужелиці) продовжуватимуть живитися в озимині, згодом залялякуються. Через два тижні на поверхню ґрунту вийдуть жуки фітофага, які під час наливу зерна будуть пошкоджувати колосся пшениці, жита, ячменю, вигризаючи спочатку зав'язь, а пізніше м'яке зерно.

Злакові мухи, з яких найпоширеніші **шведські, чорна та опоміза пшенична**, повсюди заселятимуть та пошкоджуватимуть *озимі та ярі зернові культури*. На посівах зернових колосових культур триватиме літ та пошкодження рослин їх личинками. Личинки злакових мух найбільше завдаватимуть шкоди ярому ячменю ранніх строків сівби та зрідженим, ослабленим посівам озимих, крім того личинки шведської мухи пошкоджуватимуть й сходи кукурудзи. Ефективність хімічних препаратів в боротьбі зі злаковими мухами досягається при проведенні обробок в період їх масового льоту, адже личинки, які відродилися, практично захищені від

зовнішніх впливів. Проти личинок необхідно застосувати системні препарати.

Хлібні блішки, здебільшого **смуґаста**, скрізь поширюватимуться в посівах *озимих*, але шкідливішими будуть в посівах *ярих зернових*, зокрема в разі посушливого травня, де можлива їх надпорогова чисельність. Озимим культурам, за рахунок швидкого відростання зеленої маси, блішки значної шкоди не завдаватимуть, а ярого ячменю – можливо. Після бездощів'я хлібна блішка може знищити листову пластинку ослаблених рослин. Знешкодження блішок досягатиметься через обробку інсектицидами здебільшого крайових смуг.

Хлібні п'явиці (**червоногруда** та **синя**) повсюди продовжуватимуть розвиток, відкладатимуть яйця, з яких відроджуватимуться личинки, які шкодитимуть у посівах *ярих культур: пшениці, ячменю та вівса*. За низької зволоженості ґрунту, ймовірне зростання шкідливості фітофага у вищевказаних культур, яке призведе до підсихання листя злаків, відставання у рості рослин, які виділятимуться серед здорових зелених листків, подовженими листками з білястими смугами. З утворенням вогнищ підвищеної чисельності й шкідливості, в місцях надпорогового (у фазі сходи-3 листка ЕПШ 10-30 жуків п'явиці, кущіння – 150-200 і більше личинок на кв.м) скупчення шкідника, захисні заходи у посівах ярих колосових проводять осередково.

Злакові попелиці та **пшеничний трипс** повсюди в *озимині* й *ярині* масово розвиватимуться за теплої вологої погоди, яка сприятиме їх підвищеній шкідливості.

Слід врахувати, що живлення сисних шкідників на зернових культурах викликає зменшення маси зернівки, що призводить до зменшення врожаю пшениці. Окрім того, ці фітофаги, зокрема попелиця, небезпечні ще й тим, що є переносниками **вірусних** та **мікоплазмових** хвороб зернових культур.

За теплої посушливої погоди повсюди розвиватимуться **цикадки** (**шестикрапкова, смуґаста**), які висмоктуючи поживні речовини з рослин, пригнічуватимуть їх ріст. Вірофорні цикадки, також можуть переносити вірусні хвороби.

В кінці травня **хлібні жуки**, в основному **кузька**, а також **красун** та **хрестоносець** в посівах *зернових колосових* живитимуться зерном. Ці фітофаги масово шкодитимуть передусім у прикорйоких смугах полів.

Борошниста роса, септоріоз, піренофороз, бура листова іржа, гельмінтоспоріоз, інші хвороби *зернових колосових* культур, повсюди інтенсивно розвиватимуться в разі випадання дощів та рясних рос, при температурі повітря +16 +25°C.

В окремих осередках загущених посівів, з високим рівнем азотного удобрення, не виключено розвиток хвороб, в основному - борошнистої роси, до рівня епіфітотії.

В посівах *вівса* розвиватиметься **червоно-бура плямистість**, інтенсивність поширення якої залежатиме від погодних умов.

Кореневі гнилі повсюди розвиватимуться за надмірного зволоження, частих перепадів температур повітря та інших негативних факторів розвитку рослин. Ознаками захворювання кореневими гнилями є прояв антоціанового забарвлення, або пожовтіння листя.

Для оздоровлення рослин озимої пшениці в кінці фази виходу в трубку (поява прапорцевого листка) – початок формування зернівки повсюди проти вищевказаних хвороб посіви обприскують рекомендованими фунгіцидами відповідного спектру дії. Високопродуктивні посіви доцільно оздоровлювати за наявності хвороб (1% інтенсивності ураження рослин плямистостями, 3-5% септоріозу листя та піренофорозу) та сприятливих для розвитку хвороб погодних умов і тривалих рос.

В період цвітіння, при температурі 20-25°C і відносній вологості повітря (на пшениці 60-85%, ячмені – 50-100 і вівсі – 35-40%) рослини уражуватимуться **летючою** та іншими видами **сажок**, насамперед сприйнятливі сорти добре розвинутих, загущених, підживлених азотними добривами посівів зернових культур.

ЗЕРНОБОБОВІ КУЛЬТУРИ

Бульбочкові довгоносики розвиватимуться і шкодитимуть в період сходів-галуження **гороху**, продовжуючи перелітати з багаторічних трав. За посушливої жаркої погоди, при затримці росту рослин, можна очікувати найбільшої шкоди від жуків.

В посівах гороху розвиватимуться і завдаватимуть шкоди **горохові попелиця, зерноїд, трипс, комарик** та інші.

Дощова погода при температурі повітря 24-28°C у травні сприятиме розвитку **аскохітозу, пероноспорозу, корневих гнилей**.

В період бутонізації-початку цвітіння проти горохового зерноїда (2-3 жука на 10 п.с.), попелиць (250-300 екз. на 10 п.с.), трипса (2 екз. на квітку), горохової плодожерки, посіви обробляють дозволеними інсектицидами відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні».

Проростаюче насіння і сходи **сої** пошкоджуватимуть личинки **чорнишів і коваликів, пластинчастовусих жуків, гусениці підгризаючих совок**.

Сім'ядолям та I парі справжніх листків сої завдаватимуть шкоди **бульбочкові довгоносики, клопи (щитники, сліпняки), попелиці**.

Тепла помірно-волога погода сприятиме розвитку **альтернаріозу, аскохітозу**, а за умов прохолодної погоди розвиватимуться **сім'ядольний бактеріоз, пероноспороз, церкоспороз**.

Під час проростання насіння, за низьких температур та помірного зволоження у післясходовий період рослини сої хворітимуть **фузаріозними та іншими корневими гнилями**.

Проти бульбочкових довгоносиків (8-15 жуків на кв.м), попелиць (250-300 екз. на 10 п.с.) та інших шкідників у фазу 2-6 листочків культури посіви сої

обприскують дозволеними «Переліком ...» препаратами. На насінневих посівах обприскування проводять відразу після виявлення сисних шкідників для запобігання поширення вірусної інфекції. Рослини, що дифузно (системно) уражені пероноспорозом, церкоспорозом, з насінневих посівів видаляють.

У травні на посівах *багаторічних трав (люцерні, конюшині, еспарцеті)* за теплої помірно вологої погоди розвиватимуться та шкодитимуть **бульбочкові** та інші види **довгоносиків (листяний люцерновий, сірий буряковий, насіннеїди-апіони)**, **попелиці, клопи, гусениці підгризаючих і листогризучих совок.**

За прохолодної дошової погоди в посівах багаторічних трав поширюватимуться **плямистості листя, кореневі гнилі** та інші хвороби.

ТЕХНІЧНІ КУЛЬТУРИ

На всіх площах продовжуватиметься заселення сходів *цукрових буряків сірим буряковим довгоносиком*, який розвиватиметься і шкодитиме, насамперед в господарствах, на полях засмічених осотом, березкою, гірчаком та іншими рослинами, якими він живиться.

За сухої сонячної погоди на сходах цукрових буряків шкодитимуть **бурякові блішки**, за теплої вологої погоди - **бурякові крихітка та щитоноски.**

Активне заселення посівів цукрових буряків **буряковою листковою попелицею** відбуватиметься за підвищеної температури та вологості повітря.

У разі заселення крайових смуг чи всього поля буряковою листковою попелицею (ЕПШ 5% заселених рослин) проводять обприскування одним із інсектицидів дозволених для використання в Україні. На запливаючих, ущільнених ґрунтах, де наявна нестача макро- і мікроелементів живлення, без належного агротехнічного догляду сходи культури, насамперед не протруєні, уражуватимуться **коренеїдом.**

Для збереження сходів буряків необхідно чітко виконувати всі агротехнічні прийоми догляду за посівами, постійно контролювати поведінку шкідливих комах, а за потреби – своєчасно провести хімічний захист. Міжрядні рихлення, які проводять відповідно до технології вирощування буряків, знищують ґрунтову кірку, яйця й личинок довгоносиків, коваликів, хрущів, інших шкідників та проростки бур'янів.

Озимий ріпак пошкоджуватимуть **ріпаковий квіткоїд, стеблові і насінневі прихованохоботники, хрестоцвіті клопи, капустяна попелиця і галиця, ріпакові та капустяні білани.**

Поширенню хвороб (**пероноспорозу, альтернаріозу, фомозу, бактеріозу, гнилей**) сприятиме тепла волога погода. У випадку перевищення економічного порогу шкідливості оздоровлювати посіви необхідно за появи ознак хвороб дозволеними до використання фунгіцидами.

В посівах *ярого ріпаку* в період сходи-утворення розетки, за сухої сонячної погоди шкодитимуть **хрестоцвіті блішки.**

В посівах *соняшнику* на густоту рослин негативно впливатимуть ґрунтові шкідники – **дротяники та несправжні дротяники, личинки**

хрущів. Також, можливі пошкодження рослин **сірим довгоносиком** та **піщаним мідляком.**

За сприятливих погодних умов, наявної ґрунтової і насінневої інфекції можливе ураження рослин даної культури **пероноспорозом.**

КАРТОПЛЯ ТА ОВОЧЕВІ КУЛЬТУРИ

У травні імаго **колорадського жука** продовжуватиме вихід з ґрунту і заселятиме сходи **картоплі**, розсаду **пасльонових** культур. Вихід дорослого жука з ґрунту, заселення ним сходів картоплі відмічено наприкінці III декади квітня, у I декаді травня відбуватиметься яйцекладка, а в II-III – відродження личинок. Шкідник спочатку харчується на картоплі, а згодом при висаджуванні розсади розповзається на томати та баклажани.

Захищають ранні сходи картоплі в разі заселення жуком 10% рослин. Проти личинок обприскують посіви за масової появи їх першого-другого віків та чисельності 10-20 екз на кожній з 8-10 заселених рослин. Застосовують один із препаратів дозволених для використання в Україні відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні».

За умов сухої жаркої погоди скрізь на **хрестоцвітих** культурах (**редисці, капусті**) зростатиме чисельність та шкідливість **хрестоцвітих блішок.**

В господарствах та на присадибних ділянках, при недотриманні сівозміни, не виконанні агротехнічних заходів і просторової ізоляції хрестоцвітих культур, розвиватиметься та шкодитиме **капустяна (весняна) муха.**

Осередково відмічатиметься пошкодження **прихованохоботниками, баридами та міллю**, а за вищезазначених умов, можливий підвищений рівень розвитку та шкідливості фітофагів.

Посіви **цибулі** заселятимуть та пошкоджуватимуть цибулева муха, **тютюновий трипс, попелиці, прихованохоботники.**

ПЛОДОВІ НАСАДЖЕННЯ

У плодкових насадженнях розвиватися і завдавати шкоди лискам, квіткам і зав'язі плодкових дерев садові довгоносики : **сірий бруньковий та яблуневий квіткоїд.** Заляльковуватимуться личинки яблуневого квітко їда.

В необроблених насадженнях у період утворення зав'язі яблуні заляльковуватимуться гусениці **білана жилкуватого**, продовжуватимуть харчування гусениці **яблуневої молі.**

Повсюди у **зерняткових плодкових насадженнях** впродовж місяця продовжуватимуть розвиток і завдаватимуть шкоди листкам, квіткам і зав'язі **яблуневий квіткоїд**, а осередково - **букарка та казарка.** Довгоносики паруватимуться і відкладатимуть яйця, згодом відроджуватимуться личинки.

В період опадання зайвої зав'язі масово з'являтимуться молоді жуки **яблуневого квіткоїда**. За високого рівня шкідливості, шкідник здатний призвести до значних пошкоджень зерняткових плодоносних садів.

Вихід гусениць **яблуневої молі** з-під щитків відбуватиметься за суми ефективних температур 160°C (нижній поріг середньодобової температури 12°). У сонячну тиху погоду за температури не нижче 16°C активізуються **плодові пильщики**, які відкладатимуть яйця, згодом личинки пошкоджуватимуть зав'язь, виїдаючи насінневу камеру. У занедбаних насадженнях продовжуватимуть харчуватись гусинь **золотогуза**. За відсутності вчасних захисних заходів, зокрема масивів багаторічних насаджень, які межують з лісосмугами, гусениці **кільчастого і непарного шовкопрядів**, завдаватимуть істотної шкоди листковому апарату, грубо об'їдаючи його.

Помірні температури та вологість повітря, сприятимуть інтенсивному розвитку **сисних шкідників (кліщів, попелиці, медяниці, щитівок)**, які заселятимуть та пошкоджуватимуть молоді листки та пагони.

У зерняткових садах заляльковуватимуться гусениці **яблуневої плодожерки**, літ метеликів якої розпочнеться за суми ефективних температур (вище 10°C) 90-110°C, а масовий літ за 150-170°C.

Вишнева муха літатиме і відкладатиме яйця під час утворення зав'язі у **вишні й черешні**.

За прохолодної дощової погоди в яблуневих і грушевих насадженнях поширюватиметься **парша, борошниста роса**, в кісточкових – **моніліоз, кокомікоз, клястероспоріоз, кучерявість листків** персика. Найсприятливіші для ураження борошнистою росою є температура +18..._25°C та висока вологість повітря.

Відразу після закінчення цвітіння (коли опаде 75% пелюсток) зерняткові сади проти комплексу шкідливих організмів, плодови насадження обприскують дозволеними препаратами згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Обов'язково попереджуйте про час і місце обробітку Голів сільських і селищних рад, ОТГ та пасічників, пасіки яких знаходяться на відстані до 10 кілометрів від оброблюваних площ. При цьому повідомляється дата обробки, назва препарату, ступінь і строк дії токсичності препарату.

При роботі з засобами захисту рослин слід дотримуватись державних санітарних правил та правил техніки безпеки.

**В.о. начальника Управління
фітосанітарної безпеки**

Людмила БЕЗМЕНСЬКА